

Politik Bilim

Gelişmemişlikten Kim Sorumlu? (2)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Türkiye demiryolculukta yarışı kaybetmiş; ama milli takım yenilince çok üzülen ülkemizin insanı bunu hiç dert etmiyor, İspanyol'un yaptığı hızlı trene bindiğinde bile...

Geçen hafta şunu söylemişim: *“Türkiye'nin gerilerde kalmışlığının siyasî sorumluluğu elbette toplumumuzun bütün katmanlarına aittir. Ama bir ülkenin 'pazar ekonomileri'nden oluşan bir dünya sisteminde yer alması kabûllenilmişse, gerilerde kalmışlığın siyasî sorumluluğu en çok da o ülkenin burjuvazisindedir.”* Bunu biraz açmaya çalışayım.

Aslında, kapitalizmin tarihini, bu sistem içinde yer alan ülkelerin kendi aralarında sürdürdükleri acımasız bir rekabet üstünlüğü yarışının tarihi olarak da kavramak mümkündür. Bu yarış, esas itibâriyle, bilim, teknoloji, sanayi ve yenilikçilik alanlarında sürüp giden bir yetkinlik yarışıdır. Asıl yarış bu alanlardadır; çünkü, özellikle İngiliz Sanayi Devrimi'nden bu yana, ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmede, sayılan alanlarda kazanılmış yetkinliklerin belirleyici olduğu gözlenmiş; yapılan iktisadî araştırmalar, bu gözlemin doğruluğunu kanıtlamıştır.

Almanya ve ABD'nin, sanayi devriminin beşiği olan B. Britanya'yı bilim, teknoloji, sanayi üretimi ve yenilikçilikte yakalayıp geçmelerinden başlayarak, söz konusu yarışta çok gerilerdeyken ön sıralara geçebilen pek çok ülke örneği olduğunu biliyoruz. Hattâ benim yaşlarımda olanlar bu örneklerden, Japonya ve Güney Kore gibi, 20'nci yüzyılın ikinci yarısına rastlayanlarının da tanıdıklarıdır. Şimdi Çin'deki atılım hepimizin gözleri önünde cereyan etmektedir.

Kapitalist sistemin içinde ülkeler arası sıralama değişmez değildir; önde koşanların yaptıkları bütün engellemelere rağmen, daha iyi bir konuma geçmek ve dünya nimetlerinin paylaşımında ulusal payı yükseltmek mümkündür. Türkiye bu yarışın içindedir. Ne var ki, pek çok alanda yarıştan çekilip yarışı sürdürenlerin pazarı olmayı kabûllenmiştir. Daha önce de verdiğim iki örneği anımsatayım:

İspanya'da ve Osmanlı İmparatorluğu'nda, demiryolculuğa aynı tarih kesitinde başlanmış. İspanya'da ilk hat 1848'de işletmeye açılmış. Bizim ilk hattımızın (İzmir-Aydın hattı) yapımına bundan sekiz yıl sonra 1856'da başlanmış... Her iki taraf için sanayi yönüyle de ilgilenmişler. Eskişehir'de Anadolu-Osmanlı Kumpanyası adı verilen küçük bir atölyenin kurulduğu yıl, 1894'tür... Bu atölye bugün TÜLOMSAŞ adıyla anılan Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayii A.Ş.'nin temelini oluşturmuştur... TÜLOMSAŞ'ın İspanya'daki muadili olan firmanın vagon aksâmı yapımıyla ilgilenmeye başladığı yıla, 1892'dir; yâni Eskişehir'deki atölyenin kuruluşundan sâdece iki yıl önce... Ama günümüze gelindiğinde görülüyor ki, ilk hızlı tren hattını 1992'de işletmeye açan İspanya'dan 13 yıl sonra bu konuda harekete geçebilen Türkiye'nin, ilk hızlı tren alımını yaptığı firma bu İspanyol firmasıdır.

Türkiye uçak sanayiine Brezilya'dan önce girdi. Türkiye Cumhuriyeti, neredeyse kurulur kurulmaz, kendi uçağını yapmayı öngörmüş ve bu amaçla 1925 yılı gibi erken bir tarihte Tayyare, Otomobil ve Motor T.A.Ş.'yi kurmuştu. Türkiye'nin kendi uçağını yapma konusundaki kararlılığının çarpıcı kanıtıysa aerodinamik araştırmalarının, dolayısıyla da uçak tasarımı ve tasarım doğrulamanın can damarı olan ve 1950'de işletmeye alınan Ankara Rüzgâr Tüneli'ydi. Ne var ki, Türkiye o tüneli kurmakla kaldı ve kendi uçağını yapmaktan vazgeçti.

Oysa... Kendi uçağını yapmayı 1940'lı yıllarda plânlayan ve konuyla ilgili ARGE Enstitüsü'nü ancak 1954'te kuran Brezilya bugün, kendi tasarım ve teknoloji gücüne dayanarak geliştirdiği orta

menzilli jet yolcu uçakları, iş hayatında kullanılan hafif jet uçakları vb. ticarî uçakların satışlarında, Boeing ve Airbus gibi, dünyanın sayılı uçak imalâtçıları arasında yer almaktadır.

Nasıl oluyor da demiryolculuğa aşağı yukarı aynı tarihlerde başladığımız İspanya, bize yüksek hız treni ve teknolojisini satabiliyor? Havacılık sanayiine bizden sonra giren Brezilya, havacılık sanayii ve teknolojisinde niçin bizden çok ileride? Sorulması gereken diğer sorular gelecek haftaya kaldı...

CBT. 11 Mart 2011